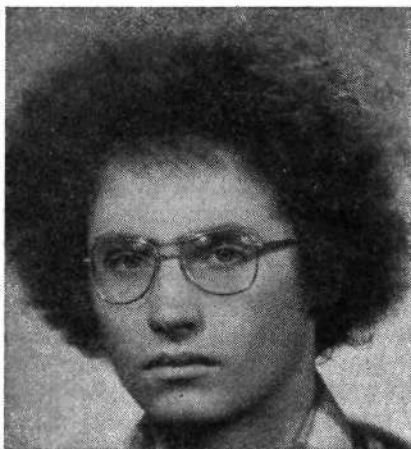

na korpus razvejanih književnosti, saj gre za delo, kot ga doslej ni poskusil še nihče podati v tako strnjeni in vendar zdiferencirani podobi. Zdi se, da ji je bila ta razvejana množina poprej v oviro kot v spodbudo, ni mogoče zatajiti vrzeli, ki terjajo bralčeve dopolnitve. Poljudnost je prej v bližini informacije, osnovne razgledanosti, kot pa da bi izpolnjevala zahtevna merila znanstvenega pristopa, slednjega avtorica tudi ni imela v tlorisu svojega dela. Ne glede na to in ne glede, da seže njeno delo le do 1968. leta, pa utegne Pregled mladinskih književnosti jugoslovanskih narodov naleteti zaradi vsebinske narave na širše zanimanje.

MARKO PAVČEK, Z VSAKO PESMIJO ME JE MANJ

Izbor iz zapuščine mladega pesnika Marka Pavčka v zbirki *Z vsako pesmijo me je manj** bralca sodobne poezije preseneča vsaj v dvojem: v izstopanju

iz pesniške tradicije, če z njo mislimo predvsem v artizem in lingvizem usmerjeno mlajšo generacijo in precejšen del njegovih zbirk (naj nam bo odpuščeno posploševanje), in v izpovedni čistosti in senzibilnosti, kot bi se prikradla v naš paradoksalni in krizni čas zunaj njegove zavezujoče pojavnosti in konfrontacije: kot bi prinesla indenti-

* Marko Pavček, *Z vsako pesmijo me je manj*, DZS, Ljubljana, opremil Matjaž Vipotnik, spremni esej Matjaž Kmecl, str. 55)

teto in skustvo s sabo od nekom drugod in se le ob robu dotaknila martirija odraslosti. Pavčkova poezija je morda prav spričo začetka prodora v širši prostor, osvobodjena konvencij in odnosov praktičnega, celo utilitarnega sveta, mehanizmov; v njej se šele razvijajo potencialne podobe kasnejšega, nedoživete, oziroma usodno enkratnega. Ta pozicija ne preseneča, ker je avtentična, bolj vznemirja zaradi rahlih, stvarnosti komaj dotikajočih se verzov. To ni umeten ritual, kult besedne magije, tudi tam ne, ko prehaja v jenkovsko občuteno izpoved: je odtenek skustev, prepoznavanje obzorja absolutnosti skozi približevanje.

Pavčkova poezija je izpoved poti — zato v njej toliko elementov minevanja, gibanja, evolucije; na koncu je smrt, če govorimo o človeku, vsem živem. Ostane večnost, lepota kot njen najlahtnejši del. In potovanje samo, kot kvintesenca resonanc in zavedanj sveta. Motiv bajalice, te iskalke resnice in sreče — cikel Bajalice — združuje baladne elemente z ljudsko pesemsko tradicijo, pravljичnost in kozmičnost, sanjskost in simboliko. Ničesar dorečenega ni, zaprtega v nemožnost; kako bi sicer »lepota premagala smrt«. Občutja sveta, med romantičnim iluzionizmom in še ne razvidno resignacijo, zvenijo v Pavčkovih poeziji bolj spontano, iz neposrednega skustva, kot spoznavno: emocija premaguje razum, da bi liriki dovolila in omogočila magično dimenzijo splošnega in večnega.

Le del Pavčkove poezije je tak. Drugi vsebinski in motivni segment je konkretnější in neposrednejši, bolj zavzujoč v identificiranju razmerij med ljudmi, konkretnje: med moškim in žensko. Tudi ta del poezije ostaja na ravni iskateljskega motivnega predznaka — iskanje identitete, stika, vezi, nasledstva, globine prepoznavanja v zupanju, poti do doživljajno-miselnih meja, ki so tudi moč in nemoč besede, občutja, vsakršne komunikacije.

Značilno za Pavčkovu prepoznavanje ljubezni med moškim in žensko ni predvsem v sprejemanju in registriranju lastnega skustva, bolj se, se zdi, prepustča ugibanju, spraševanju, učenju, se pravi vlogi moškega v izkustveno šibkejšem in morda zaradi tega podrejenem položaju. Od tu nekateri tabuji, mimobežnosti, nesporazumi, molk: »imela si prstan in dva otroka / zdaj imaš samo še to pesem ki je ne boš nikoli prebrala«. Nezmožnost stvarnega, zrelega ljubezenskega razmerja sili moškega, da »pomika« ljubezenski objekt v območje namišljenega, bolj poimenovanega, zapredenega v okrasno eksotični »modri nil«, ritual in metafiziko predvidene popolnosti.

Ne moremo mimo motiva minevanja v Pavčkovi poeziji, konkretnje, smrti. Prvič zariše avtor (urednik) njen privid že v motu: Z vsakim sončnim zatonom, / v vsaki večerni zarji / lepota premaga smrt. Dobro, tu je smrt neosebna. V pesmi Boš boginja ljubezni beremo tudi verze »/ ... / mene ne bo / od naju / od tebe / od sebe / vzel sem slovo.« V pesmi Taranta Bobu so polkrepko natisnjeni verzi »/ ... / na dan, ko umiramo, / pride veter, / da bi nas pometal s sveta / in zbrisal / sledove / naših korakov / ... /«. Trije odseki, lahko bi jih našli več, trije nivoji — narava, osebno-doživljajski, življenjsko spoznavni.

In naposled se je v Pavčkovi poeziji zarisala tema pesniškega ustvarjanja. »Jaz čutim verze! Jaz čutim verze!«,

kot bi pel Kosovel. »Vsak verz ima / no-silnost železne traverze, / mogočno trdnost betona, / Rušilno moč ekrazita! / Z elektriko vsaka je črka nabita. / Besede so kot razbeljeno jeklo. / Verzi želijo, da bi te opeklo! / Vsak verz ima / v sebi milijone eritrocitov, / roke, krvave od boja, / vonj po bencinu, diha stroja, / neskončnost obstoja!« To je brez dvoma že znana poetika, a nova v času splošno razširjenega priseganja na ničnost besednega sporočila, pesniškega pa še prav posebej. »Pesem je srce, če ga imaš«, pravi Marko Pavček. Od tu je možna le še »pot navzdol« — v balado (Popoldne gremo na sprehod), punkovsko obešenjaško grotesko (Punk song, Oj Neretvo), v »nič« in »vse«, v »popolnost«, (Z vsako pesmijo me je manj).

Identifikacija med lepoto in bivanjem je pri Marku Pavčku sorodna Kosovelu in Balantiču, obeh mladih pesnikih, le da ima poezija slednjih, zlasti prvega, razvojni pomen, pri našem pesniku bolj osebni in v kontekstu časa, recimo, nepričakovan. V nekaterih pesmih, zlasti zadnji, kot najbolj ekspresivni, in v Biseru, ki se v vinu ljubezni ne stopi — kot najbolj življenjsko in pesniško zreli, bo Pavček ostal kot opazen pesnik čiste notranje vsebine, v rahločutni membrani, ki jo lahko natrga sleherni veter, vendar šele potem, ko je zgrajena.

VINKO MÖDERNDORFER, MAH

Poezija Vinka Möderndorferja v zbirki Mah že na prvi pogled ni taka, da bi se kaj dosti oddaljila od »naravnega jezika« in si ustvarila lastni, sekundarni model sveta; v svojem spoznavnem aktu ostaja naslonjena na tradicijo, konvencijo in že doseženo. Pre-

(* Vinko Möderndorfer, Mah, Cankarjeva založba, Ljubljana 1981, opremila Ana Sviligoj, str. 79)